

IPA *CULTR*ROUTE

TEMATIKUS ÚTVONAL LÉTREHOZÁSA

kulturális örökség alapján

BEREMEND-PETLOVAC

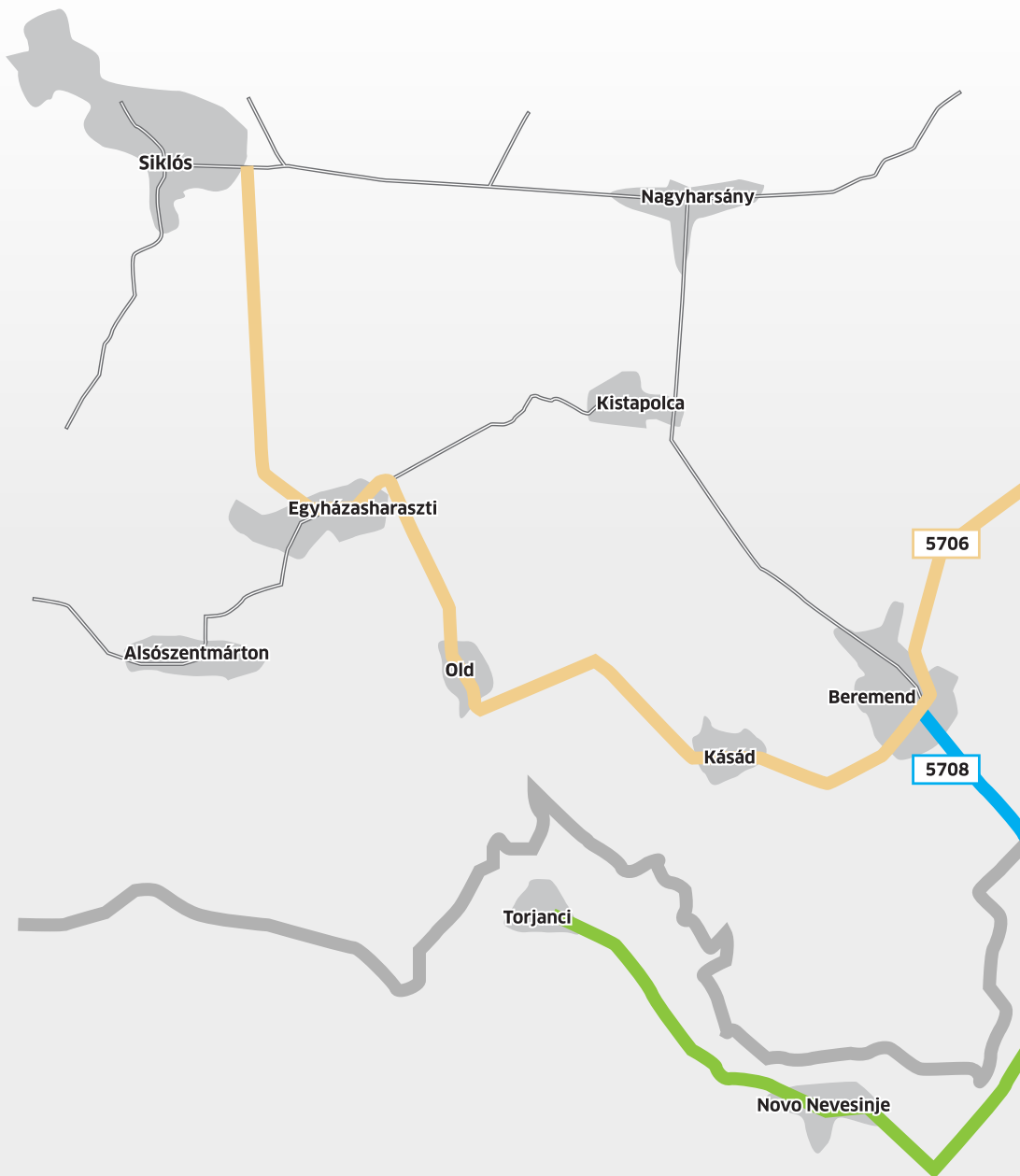

Magyarország-Horvátország
IPA Határon Átnyúló Együttműködési Program

Egy határon átnyúló régió, ahol a folyók összekötnek, nem elválasztanak

Cultroute

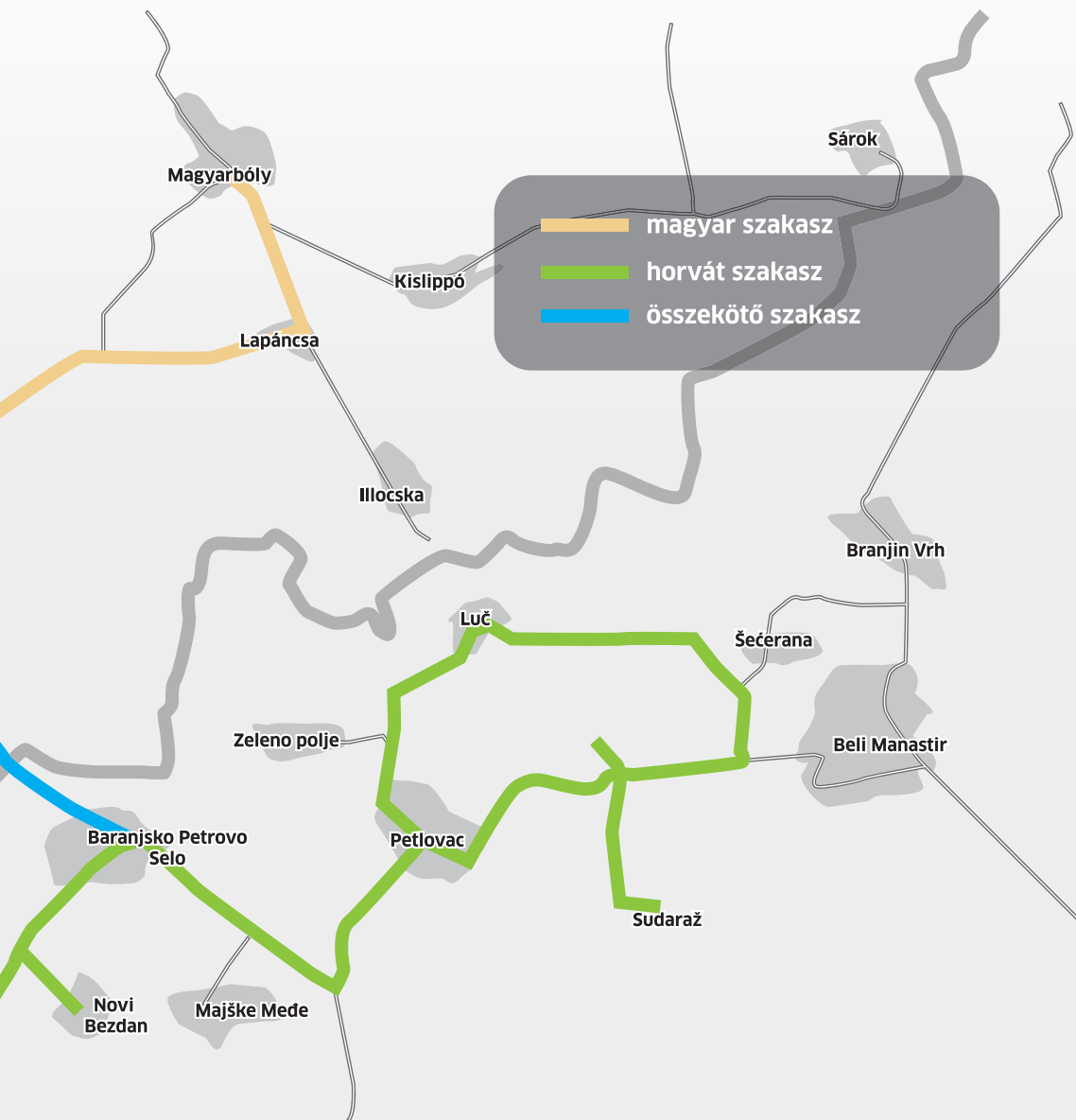
Köszöntjük az olvasót a Cultroute-on, amely a Beremend és a horvátországi Petlovac járás közös kulturális tematikus útja. A HUHR/1101/1.2.3./0021 azonosítószámú projekt keretében Beremend Petlovac járással közösen a térség épített örökségének bemutatása érdekében tematikus útvonalat jelöl ki.

Az alapvető célkitűzés egy olyan tematikus kulturális útvonal kidolgozása, amely elősegíti a fenntartható fejlődésen alapuló turizmusfejlesztést a határ menti régióban.

IPA **CULTROUTE**

A partnerség egy, a régió közös gyökereiből fakadó vallási örökség épített értékeit bemutató, kulturális túraútvonal létrehozására vállalkozott, a környező települések bevonásával. Az útvonal kapcsolatot teremt már létező túraútvonalak és népszerű célpontok között a határ két oldalán, ezzel is tovább színesítve a kis-régió turisztikai termékkínálatát. Ezen túlmenően a projekt hozzájárul ahhoz, hogy az érintett települések megfeleljenek a jelenkori turizmus speciális elvárásainak. A projekt a kulturális útvonal fizikai környezetének fejlesztését, azaz turista pihenő helyek létrehozását foglalja magában, valamint közös PR és marketing tevékenységet a határ két oldalán az új turisztikai termék népszerűsítése érdekében. Ez a kialakított útvonal egy alternatívát kínál a térségbe látogatóknak, akik szeretnék tartalommal megtölteni a tartózkodásukat. Az út természetesen a környezetbarát, az aktív turizmusra fókuszál, hiszen a túraútvonal a környezettudatos és aktív réteget igyekeznek megcélozni, akik kerékpárral, gyalog, vagy lóval szeretnék bejárni a térséget. A magyar oldalon hét települést fűz fel az útvonal míg a horvát oldalon nyolc település csatlakozott hozzá.

A magyar szakasz

A Cultroute magyar oldalon hét települést érint, a megtett táv 31 km. A kialakításra kerülő útvonal fel fog kerülni a túrázók – különösen a kerékpárosok – útvonalára, és ha eleinte kisebb léptékben is, de keresletet tud generálni, és megismerteti egyre több látogatóval az itteni értékeket, az épített és természeti örökséget, és nem utolsósorban a mai élő kultúrát is közelebb hozza. Az útvonal bizonyos részei csak kerékpárral, lóval, vagy gyalogosan járhatóak és remek alternatívát kínál az EUROVELO 13-as Vasfüggöny útvonalhoz (Három folyó kerékpárút) kapcsolódva, illetve a Siklósi, Harkányi, vagy éppen a Villányi attrakciókra kíváncsi és idelátogató turistáknak is.

IPA **CULTRROUTE**

Magyarbóly

Megtalálható a településen:

A település és környéke már az ókorban is lakott hely volt, amit az itt talált római-kori leletek is bizonyítanak. Magyarbóly neve először 1287-ben tűnik fel az oklevelekben, ekkor Boyad alakban írták, ugyanis a falu hosszú ideig a Bólyai család birtoka volt, majd ferences rendi kolostort alapítottak a településen. A 15. században a környék híres volt borairól és kereskedelméről, de a fellendülést a török megszállás megtörte. 1755 és 1830 között tolnai sváb telepesek érkeztek a faluba. Ők építették a falu első iskoláját és a templomot is. A település sokáig a környék evangélikusságának a központja volt. Magyarbólyba 1918. nov. 18-án jött be a szerb katonaság és Pécs-Abaligetig, közel 3 évig megszállva tartotta Baranya vármegyét.

A település nevezetességei:

Az evangélikus templom: 1854-ben készült el romantikus stílusban. Legértékesebb alkotása Madarász Viktor Utolsó vacsora című oltárképe. A templomot az alapkövetétel után 50 évvel, 1993-ban szentelte fel Hege-dűs Lóránt református püspök.

A katolikus templom: A régi harangtorony mellett egy lakóházból alakították ki az imaházat 1969-ben.

A szerb ortodox templom: A templom 1813-14-ben épült.

Megtalálható a településen:

Lapáncsa

Lapáncsa a Villányi hegységtől délre a Duna és a Dráva által határolt háromszögben, földrajzi tájbeosztás szerint a Drávameléknek nevezett területen helyezkedik el. A község neve az írott forrásokban először 1349-ben

bukkant fel Lappanch változatban. 1760 körül német telepések érkeztek a faluba, akiket 1850-es években római katolikus vallású magyarok követtek. Lapáncsa körzete vízrajzi szempontból sűrű, mellette folyik el és szakad kisebb vízfolyásokra a Karasica-patak. A településnek egy utcája van, amelyre a régi német építkezési forma a jellemző. A falu nevezetessége a Római Katolikus Templom, amelyet 1781-ben a Szeplőtelen Fogantatás tiszteletére emeltek. A kora barokk római katolikus templom kiemelkedő értékű, a település korábbi rangját tükröző védett épület. A templom azért különleges, mert téglakerítéssel övezett kertjébe telepítették a hajdani lapáncsaiak a temetőt, így a templom körüli temetőben sok régi, szépen faragott kősíremlék áll, melyek a műemlék környezeteként védendőek. A község római katolikus templomának tornya régóta gyöngybagolytanya.

Püspökbóly

Ma már közigazgatásilag Beremendhez tartozik, nem önálló település, de 1933-ig Rácbóly néven még külön falunak számított. Beremend központjától észak-keletre található. A XIX. század közepén Beremend lakosságának csaknem felét kitevő szerb kisebbség javarészt Rácbóly lakosságát is meghatározta. Az 1910-es évekre Beremend többségét már a német népcsoport alkotta, a szerb népcsoport elsősorban Rácbólyban élt. Nevét az 1930-as években változtatták meg, amikor a Rác kezdetű helységneveket sorra átnevezték, ami annak fényében nem meglepő, hogy a 33 hónapos szerb megszállás alatt többek között a Pécsi püspökséghez tartozó Püspökbólyi birtokot is alaposan kifosztották a megszálló csapatok.

Megtalálható a településen:

Beremend

Beremenden a legrégebbi leletek, melyek az ember jelenlétére utalnak, a neolitikumból származnak. Szórványos rézkori edények jelzik az ember folyamatos jelenlétét ezen a területen. Beremend egyik homokbányájából gazdag leletanyagú temető tárult föl. Később a római időkből, a Kr. u. 4. század végéről vagy az 5. század elejéről való egy európai hírű lelet.

A terület a magyar honfoglalás után, a 10. században népesül csak be újra ebből az időszakból két köznépi temető is előkerült Beremend környékéről. Az első okleveles forrás, amely Beremendet említi, 1281-ből való. A török hódoltság korában Beremend is, akár a többi mezőváros, elsősorban a bortermelésből élt, amihez kitűnő szállítási lehetőséget nyújtott a Duna és a Dráva.

Megtalálható a településen:

A nagyharsányi csatában, a törökök végleges legyőzésében (1687. augusztus 12.). Beremend szerepe jelentős, hiszen itt húzódott a török sereg hadtáp- és utánpótlás vonala. Az 1700-as évek elején megkezdődik a falu benépesedése, Beremend három nemzetiségű, három tempomú faluvá válik ebben az időben. A német, magyar, szerb lakosság a faluban „etnikai szigetekre” tagolódik, de ez nem jelent feltétlenül elzárkózást. A falunak 1769-ben már iskolája van. Már 1858-tól árvízvédelmi, vízvezetési és lecsapolási munkálatok kezdődtek. Eredményeként védőtöltés épült fel a Dráva-menti rétségeken. A háborút lezáró trianoni békediktátum Beremend számára nem csupán papírra vetett absztrakció volt, hiszen majdhogynem a falun keresztül vezetett az országhatár, jelentős külterületek (erdők, rétek) kerültek a határ túloldalára. 1941-ben, a Délvidék megszállásakor újra visszacsatolták a beremendi körjegyzőséghez Petárda, Torjác, Újbezdán falvakat. Újabb korszakhatárt jelentett a község életében 1944. november 28. - amikor megjelentek Beremenden a szovjet csapatok. Szomorú állomása a „népi demokrácia” kiépítésének 1946. pünkösdjén, mikor bevagonizálták Beremend németajkú lakosságának jó részét.

A település nevezetességei:

Beremendi Kristálybarlang: A barlangot 1984-ben fedezték fel. A 126 méter magasan nyíló barlang járatait hévizek alakították ki, a barlang alsó járatai a mai napig érintkeznek ezekkel a meleg karsztvizekkel. Legszébb formaelemei a borsókövek, aragonittűk, huntit és a különböző cseppkövek. A 700 méter hosszú, több szintes, fokozottan védett barlang csak a Nemzeti Park engedélyével, szakmai indokok alapján látogatható.

Mendele Ferenc emlékház: Mendele Ferenc Beremend településének szülöttje. Az emlékház Mendele Ferenc szülőháza, amelyet az önkormányzat általi felújítást követően 1996-ban avattak fel. Mendele Ferenc a XX. század második felének legnagyobb magyar műemlékvédője, Ybl-díjas építész, az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőség egykori igazgatója.

Strandfürdő: A nagyközség gyönyörű, karsztvizes strandja 3 medencével (1 sport-, 1 tan-, 1 gyermekmedence) várja a fürdőzőket. A beremendi strandfürdő 28 Celsius fokos karsztvize kellemes felüdülést jelent a nyári hőségben.

Megbékélés kápolna: A kápolna azon a kilátóhelyen épült fel, ahonnan a közelmúlt délszláv háborújának menekültjei láthatták, hogy a határ túloldalán lévő falvaik, templomaik miként válnak áldozatává az embertelen pusztításnak. A kápolna egyben emlékhelye a Beremendről és környékéről 1946-ban kitelepítetteknek.

Kovácsműhely: Az 1800-as évek végén épült, Molnár Ferenc kovácsmester műhelye volt. A felújítás közel 5 évbe került, sok eredeti szerszám hiányzott, amit pótolni kellett. 2008-ban Mayer Mihály pécsi püspök felszentelte, akkor nyílt meg a nyilvánosság előtt.

Szent Mihály-templom: Az első feljegyzések 1333-ból valók a templomról, de a török megszállás idején teljesen elpusztult. 1719-ben építették föl újra az eredeti helyén. A barokk, rokokó és klasszicista jegyekkel bíró templom búcsúnapját szeptember 29-én tartják.

Szent Rókus kápolna (Beremend külterület): Katolikus vallási emlékhely, a község déli határában helyezkedik el. Az 1739-es pestis járvány idején sok ember esett áldozatul a községben is annak ellenére, hogy karantént rendeltek el a megyében, az uradalom területén, a drávai és karasicaai átkelőket katonaság őrizte. A vész elmúltával – a járvány alatt tett fogadalmuknak megfelelően – kápolnát építettek Szent Rókus tiszteletére. A hagyomány szerint az építőanyagot a hívek kezükben, hátukon hordták össze.

Krisztus Mennybemenetele görögkeleti szerb templom: Beremend ortodox temploma barokk stílusban épült a 1735-ben. A helyreállított épület műemlékvédelmet élvez. A főhomlokzatot és a tornyot a XIX. században építették újjá.

Református templom: A ma már műemlék templom 1869-ben épült barokk stílusban.

Barta Lajos mellszobra: Barta Lajos Kistapolcán született 1878-ban. Joghallgató, majd újságíró volt. Első drámáját (Parasztok) 1911-es földosztást követelő mondanivalója miatt a második előadása után betiltották. Irodalompolitikai szerepet vállalat a Tanácsköztársaság idején. 1919 őszétől börtönben volt, ezután Berlinben, majd Bécsben élt. 1956-ban Kossuth-díjat kapott.

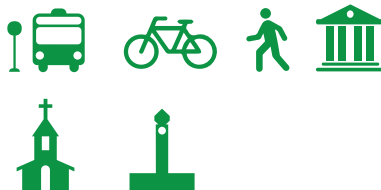
Szőlőhegy: Remek kirándulóhely a művelés alól kivont bányaterületek.

Világháborús emlékmű: Az I. világháború idején 68 beremendi katona vesztette életét. A hősi halottak emlékére fákat ültettek, majd egy kardot ábrázoló emlékművet is emeltek 1930-ban.

Kásád

Megtalálható a településen:

A hajdan mocsaras térségben több patak és halastó is megtalálható volt, magát a falut is vizek zárták körül és ez településszerkezetében mind a mai napig meglátszik. A település nevét kisebb-nagyobb megszakításokkal 1294-től tudjuk követni. Először Kassad-formában egy 1294-ben keltezett okiraton olvasható. A XVII. század végén horvát lakosság népesítette be Kásádot. A betelepülők római katolikusok vallásúak, nyelvüket tekintve pedig illír ajkú sokácok voltak. Betelepítésük szervezett formában történt. Magukkal hozott szokásaikat, népművészetüket és kultúrájukat, a magyarországi horvát nemzetiségen belül, talán a legtovább őrizték meg. Az 1800-as évek közepén németek, a 19. század utolsó harmadától magyar anyanyelvűek is megtelepedtek. Ezen a helyen békességben éltek évszázadokon át a magyarok, németek, a sokácok, sőt a szerbek.

A település nevezetességei:

Sokác tájház: 1984-ben a falu megvásárolva egy XIX. század elején épült házat és portáját, tájházat alakított ki. Falazata részben döngölt föld, részben pedig vályogtéglából áll.

Déli pont: A Magyarország közúton elérhető legdélebbi pontját jelölő kopjafa Kásád határában.

Római katolikus templom: A 100 évesnél régebbi harangtorony mellé 1974-76-ban építettek imaházat egy leégett ház helyére.

A katolikus templom: A régi harangtorony mellett egy lakóházból alakították ki az imaházat 1969-ben.

A szerb ortodox templom: A templom 1813-14-ben épült.

Megtalálható a településen:

Old

Old közvetlenül a mai horvát-magyar országhatár szomszédságában fekszik. A falu és a határ között helyezkedik el az Oldhoz közigazgatásilag tartozó Eperjespuszta és Tótokföldje. Jelenleg zsáktelepülés, a Dános-csatorna vonalában véget ér az országút, de a „kövesutak” világa előtt sűrű úthálózat kapcsolta össze a szomszédos községekkel, amelyek közül a legfontosabbak a ma egyedüli Egyházasharaszti-ba vezetőn kívül a Kásád és a most Horvátországhoz tartozó Torjanc felé irányulóak voltak. A falu első említése 1284-es keltezésű. 1566-ban Zrínyi Miklós csapatai itt, a falu határában arattak győzelmet a törökök felett. Rengeteg víz volt, halászzattal foglalkoztak az emberek jobban. A település a dárdai uradalomhoz tartozott egészen Trianonig. A határrendezést követően a település elvesztette az egyik legszebb részt, a Boros holtág melletti ártéri erdőket. Sőt a falunak, kb. 60 hektár, területe a torjanciak birtokába került, miután azt nem tudták az Oldiak művelni, mert át kellett volna a Dráva főágon járni, amely akkorra már határrá vált. A határtelepülések sorsa a szocializmusban pecsételődött meg, határsávbéli elhelyezkedésük, megközelíthetőségük fokozatos – és máig tartó – romlása, a fejlesztések megszűnése lassú elnéptelenedésükhöz vezetett.

A település nevezetességei:

A református templom: A mai templom e helyen már a harmadik. Az első templomot tiltás ellenére 1743 körül Újtó község népe építette. Torony csak 1786-ban épült hozzá. 1896-ra teljesen átépítették a mai stílusára, késői barokk stílusra. Rossz állapotára hivatkozva 1984-ben le akarták bontatni, de a tiltakozások és a jóakarátú emberek megmentették Old templomát. A felújító munka 1985-1990-ig tartott. A festett kazettás mennyezetet Pierrette Erne-Kopp svájci festőművész tervezte és 40 fős francia festőcsapattal valósította meg.

Ősi temető: A 4 temető közül a legrégebbit az 1700-as évek elején nyitották.

350 éves tölgyfa: Pihenővel, padokkal, asztalokkal, épített tűzhellyel.

Egyházasharaszti

A falu neve arra utal, hogy már nagyon korán volt temploma, a haraszt pedig a környező kiterjedt tölgyerdőket jelzi. Már a bronzkorban is lakott település volt, 1294-es iratok alapján fontos helynek mondják, ahol hadiút haladt át. 1837-től van iskolája. Címerében farkast, a farkas szájában süllőt látni, a címeren három templom látható, amelyek a három ősi település, Baksi (farkas), Süllőd (hal), Haraszti (tölgyerdő) jelképezi. 2005 augusztusában kutatófúrást végeztek az egykori patakmalom környékén, ahol 37,5 °C-os termálvizet találtak, de újabb feltárások engedélyezése folyik, melynek eredményeként még forróbb vizek feltárására számítanak.

Megtalálható a településen:

A település nevezetességei:

Református templom: Az 1785-86-ban épült templomot tűzvész pusztította el. 1853-55-ben újjáépítették. 1939-ben új tornyot építettek. 1967-ben tatarozták.

Petárda (Baransko Petrovo Selo)

A település a horvátországi Baranyában található. Első írásos említése 1349-ből van, és a régebbi neve Petárda. A magyar-horvát határtól 1 km-re fekszik. Magyarországról legkönnyebben a beremendi határátkelőn közelíthető meg. Lakóinak száma a

Megtalálható a településen:

2001-es népszámlálás alapján több mint 10%-a az ott élőknek magyarnak vallotta magát. A település gazdasági alapja a mezőgazdaság, az erdőgazdálkodás, az állattenyésztés. A hagyományok szerint a faluban volt egy mecset ami a mostani temető helyén volt. A törökök visszavonulása után a mecset át lett alakítva katolikus templommá. A délszláv háború

1991-1998 között a lakosság 90%-a elhagyta a települést. Az élet lassan költözött vissza a faluba. A településen működik Önkéntes Tűzoltóság, Kulturális Klub, Vadásztársaság, Sportklub, Ifjúsági szervezet. Vallási élete aktív. A faluban van a Diakónus Szent Lőrinc Vértanú Plébánia székhelye, 1903-ban alapították, a búcsút a helybeliek augusztus 10-én tartják. A templom orgonáját Josef Angster készítette 1903.-ban. A Szent kút – Segítő Szűz Mária kápolnája (Vodica – Kapelica Marije Dvice Pomoćnice). A legenda szerint még a nők kapáltak a rét nevű „bríg“-en, egyik közülük a nagy lendületben a kapa alatt vérhez hasonló folyadékot talált. Miután ezen a helyen kiásták a kutat, ezen a helyen a 19. század végén kápolna épült, amely a környező falvak zarándok helye lett Péctől – Szabadkáig. A település leglátványosabb turisztikai vonzereje a farsangi busójárás. Farsang vasárnapján a busók Petárda utcáit járkák, hétfőn pedig a gyermek busójárást tartják. Hagyományosan a leglátványosabb a petárdai busójárás, a „petaračke buše”.

Megtalálható a településen:

Baranyaszentistván (Petlovac)

A Dráva, Duna és a magyar határ háromszögében található. A falu a történelem folyamán először (magyar uralom alatt) Szent István nevét viselte, később a betelepülő németek

Blumendorfra – Virágfalura keresztelték. A falu udvarai még ma is tanúszkodnak a virágtörténelmről. A helybeliek továbbra is ápolják a parkokat, labirintusaikkal és élénk színű virágaikkal együtt. A falu a római útvonal szerves részét képezte, stratégiai jelentőséggel bírt. A település később sváb falu, amit temetője bizonyít a legjobban, kétharmada német anya-

nyelvűek sírját borítja. Trianonban Jugoszláviához került, ezt követően elüldözték a svábokat. 1991-ben Horvátországhoz csatolták. A templomot 1856-ban alapították, a plébániai templom pedig 1772-ben épült. A település közelében a Karasica folyó mentén egy feudális malom volt és egy magtár. Abban az időben a településen volt már 8 kézműves: bognárok, kádárok, takácsok, szabók és kőművesek éltek a faluban. A település keleti részén birtokos szénüzem volt, ami minőségi gyertyánfából szemet készített, ami nem csak a falu és a közeli településeket, hanem Eszék (Osijek) várost is ellátta szénrel. A XX. század kezdetén Baranyaszentistvánnak volt saját téglagyára is. 1918-ban Baranya déli részét az új SHS (Szerb-Horvát-Szlovén) királysághoz csatolták a trianoni békeszerződéssel 1920. június 4-én. A második világháború végezetével 1945 májusában a német lakosságnak el kellett hagynia lakóhelyét, és így az új kormány Muraközről (Međimurje) telepített lakosokat a település üres házaiba, a hasonló terep és a magyar határ közelléte miatt.

Lőcs (Luc)

Megtalálható a településen:

Lőcs Északnyugat-Baranya része, amely a magyar államhatár közelében található. A régi település és a plébánia már 1333-ban említve van a vatikáni levéltárban. A település közepén „Szent Mária Magdolna” plébaniatemplom található, ami régen épült és a védett emlékművekhez tartozik. Ez valójában egy katonai létesítmény, amelyeket a törökök raktárnak használtak, körülötte pedig török temető volt. Elemezve a templom alapjait rájöttek, hogy a korai középkorból való.

Az első elem a római cserepek töredéke volt, ami a templomot borította. A második elem a római téglákat, és a harmadik pedig a legrégebbi helyet jelenti a településen. A XIII. század közepe előtt már megvolt a település temploma, amely szilárd anyagból lett felépítve és 1241-ben megsérült a tatár hadjáratok során.

Megtalálható a településen:

Újbezdán (Novi Bezdán)

Az egykori mocsaras, vizenyős területre a bácskai Bezdánból érkeztek az első lakók, akik a Dráva

mellett húzódó töltés földmunkálatainál dolgoztak és 1865-ben épült fel Újbezdán, Schaumburg-Lippe György herceg birtokán. Ezen kívül megélhetésükhöz egy hold földet is juttattak a letelepülőknek. Az 1864-es év végéig 35 család költözött át Bezdánból. Az új lakosok régi hazájuk után Újbezdánnak (Novi Bezdán) nevezték el a helyet, melyet közigazgatásilag a beremendi körjegyzőséghez csatoltak. Ma a térség legnagyobb számban magyarul lakta faluja. Az I. világháború előtt a Pécsi Kultúr hivatal még Hódmezővásárhelyen, sőt Erdélyben is foglalkoztatta az újbezdáni kubikosokat, munkásokat, vasút és öntözőrendszer, konyhakertészeti öntözőrendszerek kialakításánál. Sok gyerekes család települt itt le, pár év után iskolát is alapítottak. 1988-ban építettek új iskolaépületet. Újbezdán lakossága 1933-1935 között felépíthette katolikus templomát. Az isteni hajlék titulusa Mihály főangyal, régiesen arkangyal, a mennyei seregek fejedelme lett. Az 1997 után felégetett templomot 2005 novemberében szentelték fel. A településen található tájház a magyar anyanyelvű lakosság életét mutatja be.

Novi Nevesinje

A magyar lakta térség egyik legkisebb települése. Nevét a rét közeli magyar szófordulatból kapta, megfelelő horvát fordításban. A település lakossága mára horvát.

Torjanc (Torjanci)

Piktogramok jelentése

Templom

Posta

Vasútállomás

Buszmegálló

Erdő

Temető

Ház-műemlék

Szálláshely

Bolt

Műemlék

Múzeum

Barlang

Étterem

Tölgyfa

Kerékpárút

Déli Pont

Gyógyszertár

Strand

Halastó

Gyalogút

IPA *CULTRROUTE*

PROJEKT CÍME:

Tematikus útvonal létrehozása kulturális örökség alapján

PROJEKT RÖVID CÍME:

Coultroute

VEZETŐ KEDVEZMÉNYEZETT:

Beremend Nagyközség Önkormányzata

PARTNER:

Baranyaszentistváni

(Petlovac)

önkormányzat

EURÓPAI UNIÓS TÁMOGATÁS:

165 060,65 EUR

A PROJEKT IDŐTARTAMA:

12 hónap

(2015.10.1.-2016.9.30.)